

Præstø Havn Bro 4 Marinarkæologisk overvågning

MAJ 2017

Mikkel H. Thomsen

VIKINGESKIBS
MUSEET

VIKINGESKIBS
MUSEET

***Præstø Havn Bro 4
Marinarkæologisk overvågning***

MAJ 2617

KUAS j.nr. 2010-7.26.01-0006

Mikkel H. Thomsen

Maj 2010

Forsidefoto: Arbejdsfoto fra *Avance*.
Foto: Mikkel H. Thomsen. © Vikingeskibsmuseet.

Præstø Havn Bro 4

Marinarkæologisk overvågning

Indholdsfortegnelse

Abstract	1
Undersøgelsens forhistorie.....	2
Undersøgelsens data.....	2
Topografi, terræn og undergrund	3
Metode og målesystem.....	4
Undersøgelsens resultater	5
Konklusion	5

Abstract

Vikingskibsmuseet har for Præstø Havn udført marinarkæologisk overvågning af uddybning i forbindelse med genetablering af den af is ødelagte Bro 4. Undersøgelsen bestod af visuel inspektion af det opgravede materiale suppleret med sondering af sedimenttykkelse og -art på lavt vand. Der fremkom kun en enkelt løsfundet og omlejret genstand, hvorfor anlægsarbejdet kan fortsættes uden yderligere arkæologiske undersøgelser.

Undersøgelsens forhistorie

Præstø Havn har ansøgt Miljøcenter Roskilde om tilladelse til klappning af materiale opgravet ved udbedring af den såkaldte Bro 4, som blev skadet af is vinteren 2009/2010. Da det viste sig, at der ikke alene var tale om oprensning men også uddybning af tidligere urørt havbund, indstillede Vikingeskibsmuseet, på baggrund af topografiske indikatorer for potentielle fund fra flere tidsperioder, at der skulle stilles vilkår for gravearbejdet. Kulturarvsstyrelsen har derfor stillet vilkår om marinarkæologisk tilsyn med arbejdet.

Overvågningen omfatter uddybning til 1m vanddybde for en betonflydebro på den yderste del af broen. I praksis måtte der imidlertid uddybes til 2,7m vanddybde, for at uddybningsfartøjet kunne få adgang. Den resterende del af broen genetableres uden uddybning; dog optages og genanvendes en stenkastning under broen, der stammer fra en tidligere badeanstalt på stedet.

Der er hverken foretaget geofysiske eller geotekniske undersøgelser forud for arbejdet.

Figur 1: Præstø på oversigtskort.

Undersøgelsens data

Vikingeskibsmuseet opbevarer sagens analoge og digitale arkivalier under journalnummeret MAJ 2617. Accessionerede genstandsfund (Bilag 1) tilgår Nationalmuseet.

Projektledelse og budgetstyring: Jørgen Dencker
Daglig leder: Mikkel Haugstrup Thomsen

Overvågningen blev foretaget ombord på uddybningsfartøjet *Avance* i perioden 5.-7. maj 2010. Klapningen af materialet i Fakse Bugt blev ramt af vejrlig, hvorfor også opgravningen strakte sig over længere tid end forventet.

Topografi, terræn og undergrund

Figur 2: Udsnit af Jens Sørensens kort over Stevns Herred, 1709. Syd opad.

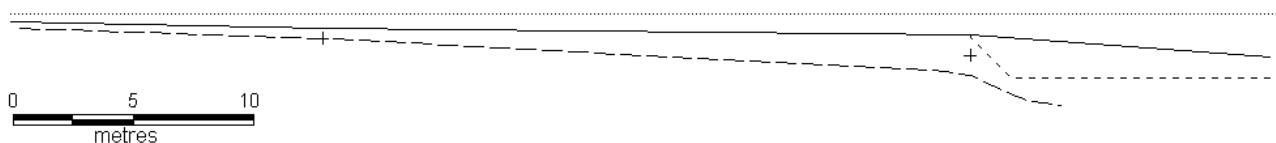
Figur 3: Mulig hulvej ved den hvide bil og trappen i baggrunden. Set mod SSE fra Bro 4s landfæste. Foto: Mikkel H. Thomsen © Vikingskibsmuseet.

Den nye Bro 4 placeres på den tidligere bros plads, men genopføres som en flydebro. Fra landfæstet til ca. 13m (WP 018) bevares det eksisterende brodæk, som forstærkes af en stenkastning bygget blandt andet af de på stedet optagne sten, der stammer fra en stenkastning omkring broen til en badeanstalt, der i sin tid lå på Bro 4s plads. Fra ca. 13m til ca. 40m (WP 020) bygges en let flydebro, der kan tåle at stå på bunden og ikke kræver uddybning. Fra ca. 40m til brohovedet opføres en betonflydebro, som kræver uddybning. (Se Figur 4 og 5 samt Bilag 3).

Det berørte vandområde anses for en del af Præstø's aktive havneområde i såvel middelalder som nyere tid. På Jens Sørensen's kort over Stevns Herred fra 1709 (Figur 2) er afbildet en bro omtrent på dette sted, og næsten ret indenfor broen findes der en sænkning i bakken op til byen og klosteret, som måske kan være resten af en hulvej førende til havnen/broen (Figur 3). Endvidere er der topografisk potentiale for kystbosættelse fra ældre stenalder.

Der blev i pauserne, mens det opgravede materiale blev klappet, udført rekognoscering og boreprøver i et forsøg på at kortlægge aflejringsforholdene på stedet. Der blev udført to borer: Ved WP 018 fandtes ca. 40cm let slammet sand med skaller, enkelte sten og teglnister; herunder gradvis overgang til blåler. Ved WP 020 fandtes mere end 90cm let slammet sand; der kunne ikke bores til undergrund.

Dette peger sammen med observationerne fra selve uddybningen på, at undergrunden, bestående af blåler, skråner nogenlunde som nuværende havbund bort fra land. Herover ligger næsten rent marint sand og øverst recent havneslam.

Figur 4: Profilsnit S-N fra landfæste til 53m. Prikket = Vandoverflade. Kortstiplet = uddybning. Langstiplet = formodet top af moræneler. + = boreprøver. Slamlaget starter længere ude end boreprøverne.

Grafik: Mikkel H. Thomsen © Vikingskibsmuseet.

Metode og målesystem

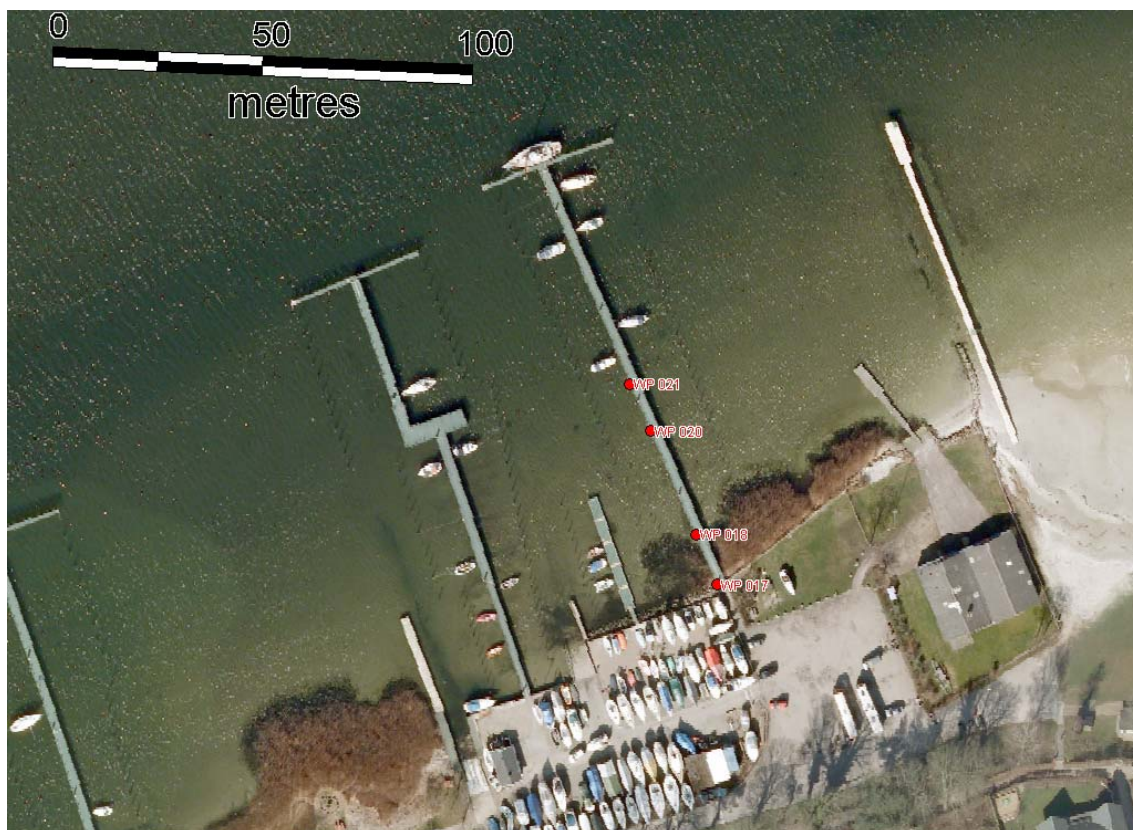
Boreprøver blev taget umiddelbart vest for den eksisterende bro og positioneret dels som længdemål fra landfæstet (afsæt af Præstø Havn/Aarsleff) dels indmålt med håndholdt GPS (EGNOS) i UTM z33 WGS84 for fremtidig reference. GPS-positionerne er behæftet med en usikkerhed på 3-4m i plan, hvorfor de ved udarbejdelse af kort m.v. i denne rapport er korrigeret i forhold til broens faktiske beliggenhed på ortofoto og de opgivne længdemål fra landfæstet.

Uddybningsområdet blev ikke positioneret til brug for denne rapport. Der blev uddybet et tracé, der dækker selve broens areal samt øst herfor den for uddybningsfartøjet nødvendige bredde.

Under opgravningen blev materialet visuelt inspiceret fra dækket på *Avance*; dels i grabben, dels i lasten.

Der blev endvidere foretaget visuel rekognoscering på lavt vand indenfor uddybningsområdet samt på stranden øst for Bro 4. (Fotoliste; Bilag 2).

Figur 5: Præstø Havn Bro 4. Der er målt vanddybder ved alle fire waypoints og lavet boreprøver ved WP 018 og 020. Ortofoto © Kort- og Matrikelstyrelsen.

Undersøgelsens resultater

Det opgravede materiale udgøres alene af slam og let slammet marint sand. Begge lag indeholder recente genstande. Blandt andet materiale fra den tidligere badeanstalt: Brædder, pæle og en omkring pælene udlagt stenkastning bestående af brosten og mindre kampesten.

Der er fra slamlaget optaget et løsfundet og omlejret fragment af en hultegl (x1; Bilag 1).

Konklusion

Sammenfattende blev der hverken påvist vrug eller andre fortidsminder i det berørte tracé. Den ene løsfundne genstand giver ikke anledning til yderligere arkæologiske undersøgelser, og anlægsarbejdet kan, for så vidt angår kulturhistoriske interesser på havbunden, fortsættes uhindret.¹

---

¹ En marinarkæologisk overvågning fritager dog ikke bygherre for i det videre arbejde at iagttage Museumslovens § 29h stk.1, ifølge hvilken fund af spor af fortidsminder eller vrug gjort under anlægsarbejde straks skal anmeldes til Kulturarvsstyrelsen og arbejdet standes. Kulturarvsstyrelsen kan kontaktes på tel. 33 74 51 00.

Fundliste

Bilag 1

MAJ j.nr. 2617

Præstø Havn Bro 4

X-nr:	Fragment	Materiale	Beskrivelse i øvrigt	Kassation	Accession
1	Ja	Tegl (ler)	Fragment af hultegl (munk/nonne). Ensartet rød, magret med småsten op til ca. 2mm.	☐	☒

Fotoliste

Bilag 2

MAJ j.nr. 2617 Præstø Havn Bro 4

Billednummer	Billedtekst	Fotograf
2617-cd-0001	Udsigt fra AVANCE mod syd	Mikkel H. Thomsen
2617-cd-0002	Udsigt fra AVANCE mod syd	Mikkel H. Thomsen
2617-cd-0003	Slam i lasten på AVANCE	Mikkel H. Thomsen
2617-cd-0004	Slam i grabben på AVANCE	Mikkel H. Thomsen
2617-cd-0005	Mulig hulvej mellem bro 4 og byen/klosteret	Mikkel H. Thomsen
2617-cd-0006	Mulig hulvej mellem bro 4 og byen/klosteret	Mikkel H. Thomsen
2617-cd-0007	Mulig hulvej mellem bro 4 og byen/klosteret	Mikkel H. Thomsen
2617-cd-0008	Ukendt havnegæst på resterne af Bro 4	Mikkel H. Thomsen
2617-cd-0009	Resterne af Bro 4	Mikkel H. Thomsen
2617-cd-0010	Stenkastning og pælerester under resterne af Bro 4 - stammer fra den tidligere badeanstalt	Mikkel H. Thomsen
2617-cd-0011	Brosten m.m. fra den tidligere badeanstalt i lasten på AVANCE	Mikkel H. Thomsen
2617-cd-0012	Sand i lasten på AVANCE	Mikkel H. Thomsen

Dist. fra landfæste	ID	UTMz33_X	UTMz33_Y
0m	WP 017	311647	6112733
13m	WP 018	311641	6112743
40m	WP 019	311637	6112768
40m	WP 020	311634	6112766
n/a	WP 021	311627	6112779
13m	WP 022	311647	6112741
0m	WP 023	311645	6112738

Datum WGS84

GPS-positionerne er behæftet med en usikkerhed på 3-4m i plan, hvorfor de ved udarbejdelsen af kort m.v. i denne rapport er korrigeret i forhold til broens faktiske beliggenhed på ortofoto og de opgivne længdemål fra landfæstet.